

A korszerű állam ígérete és követelményei Magyarországon

Verseny és szolidaritás

BOKROS LAJOS

egyetemi tanár, vezérigazgató

Közép-Európai Egyetem

Pénzügyi Csúcskonferencia

2008. április 14.

Államháztartási reform indokai

- Közjavak, -szolgáltatások romló minősége
- Korántsem egyenlő esélyű hozzáférés
- Munkaerő egyenlőtlen fejlődése
- Gazdasági növekedés súlyos fékje
- Gazdaság és társadalom megkettőződése
- Társadalmi szolidaritás további gyengülése
- Nemzetközi versenyképességünk romlása
- Felzárkózás, tényleges EU-integráció gátja ²

Költségvetési hatékonytalanság

- Közjavak hatékonytalan előállítása rendszeresen túlfeszíti az államháztartást
- Magas az államháztartás **hiánya**, nagyon magas a felhalmozódott **államadósság**
- Nemcsak a hiány magas, hanem az állami jövedelemújraelosztás **terjedelme**
- A költségvetés **szerkezete** mind a bevételi, mind a kiadási oldalon korszerűtlen

Az államháztartási reform legfőbb céljai és alapelvei

- **Közjavak minőségének látványos javulása**
- **Jóval egyenlőbb esélyű hozzáférés elérése**
- **Oktatás, gyógyítás, nyugdíj**
- **Közteherviselés, közigazgatás**
- **Közvetlen állampolgári hozzájárulások és ellenőrzés szerepének érdemi növelése**
- **Lakossági megtakarítások ösztönzése**
- **Áttekinthetőség, tisztakezűség, felelősség**

Közjavak, közszolgáltatások

- Olyan termékek, szolgáltatások, amelyek előállítási költségeit tipikusan **adókból, járulékokból** és egyéb, alapvetően **költségvetési forrásokból** fedezik, ezért
- ezen termékek és szolgáltatások végső felhasználói nem kényszerülnek fizetni a **fogyasztás helyén és időpontjában**, vagy legalábbis nem a konkrét fogyasztás **mennyiségével és minőségével arányosan** ₅

Következmények

- Ha a közjavakat fogyasztó népesség vagy annak kereslete nem korlátos, akkor a közjavak fogyasztását állandó túlkereslet jellemzi, ami **hiányt, sorbanállást szül**,
- mert a költségvetési finanszírozás véges,
- mert az adófizetési hajlandóság korlátos,
- mert a közjavak költségnövekedését nem gátolja hatékony (piaci) korlát.

A hatékony közoktatás alapjai

- A közoktatás áldásaiból részesülő népesség és annak kereslete véges (biz. korosztályok számára kötelező, a tanulók csak egy iskolát látogatnak és azt véges időtartamban teszik)
- A közoktatás tehát nyújtható és nyújtandó **alapvetően közszolgáltatásként**, feltéve,
- jogilag teljesen szabad az iskolaválasztás,
- az iskolák között van verseny a diákokért,
- az iskolák anyagi ereje alapvetően azonos. ⁷

A közoktatási reform irányai

- **Minimális iskolaméret meghatározása** a minőség és a méretgazdaságosság végett
- **Tanárok kötelező óraszámának emelése** (“sokan vagyunk, ezért keveset keresünk”)
- **Szigorúan egyenlő fejkvóta** finanszírozás
- Teljes mértékben központi költségvetésből
- Iskolafenntartók **kiegészítő** finanszírozása
- **Szigorúbb szakmai követelmények** mellett

A felsőoktatás lényegileg más !

- Fogasztó népesség egyáltalán nem véges, nincs sem korosztályi, sem népességi korlát
- Munkaerőpiaci igények viszont végesek, a kínálatnak követnie kellene a keresletet
- Fejkvóta szerinti finanszírozás káros, mert létszámnövelésre ösztönöz, nem pedig a munkaerőpiaci kereslet követésére akár mennyiségi, akár minőségi szempontból

Valódi felsőoktatási reformot !

- Állam meghatározza a felsőfokú képzésben részesülő **népesség létszámát, összetételét**
- Ehhez igazítja az állami tulajdonban lévő **intézmények méretét, szerkezetét**
- Minden iskolafenntartó finanszírozza saját intézménye fizikai infrastrukturáját
- **Önköltséges képzés az alapképzésben**
- 15% mentesség rászorultsági alapon
- Az autonómia legyen **tanszabadság**

A nyugdíjrendszer reformja

- 1998-as reform nagy jelentőségű, mert
- bevezette a kötelező magánnyugdíjat,
- ami egy járulékmeghatározottságú (DC)
- alapvetően önfinanszírozó, saját pénzügyi egyensúlyát eleve biztosító második pillér
- szigorúan egyéni számlás, jelentősen erősíti az öngondoskodást, az egyéni érdekeltséget
- ösztönzi a szerződéses megtakarításokat, a hosszú távú befektetéseket, a tőkepiacot

A nyugdíjreform folytatandó !

- A felosztó-kirovó első pillér parametrikus reformja (korhatár emelése, egységesítése, indexálás) láthatóan nem elegendő, mert
- a nyugdíjemelés újra politikai alku tárgya,
- a járulék és a járadék között gyenge kapcsolat,
- így nincs biztosítva a rendszer egyensúlya,
- túl magas a vállalatok által fizetett járulék,
- nincs érdekeltség annak befizetésére.

Egyéni számlás állami nyugdíj, paradigmatikus reform

- Járadékmeghatározottság (defined benefit) helyett járulékmeghatározottság (defined contribution) az első pillérben (svéd minta)
- Első pillér pénzügyi egyensúlyát biztosítva, gyakori politikai beavatkozásokat elkerülve
- Erősödő érdekeltség a járulékfizetésben
- Állampolgári (szociális) nyugdíj nincs
- Két pillér súlya fele-fele arányú legyen

A gyógyítás a rendszerváltás leggyengébb láncszeme

- Korlátlan kereslet és költségrobbanás
- Hiány, pazarlás, sorbanállás, korrupció
- Egyenlőtlen hozzáférés, romló minőség
- Nincs kapcsolat a járulék és a szolgáltatás közt
- Fizetési hajlandóság általánosan gyenge
- Társadalom harmada fizet járulékot, valódi szolidaritás helyett kényszerszolidaritás van
- Ma a betegek versenyeznek az orvosokért

Verseny és szolidaritás a gyógyításban

- Megerősítendő a laikus beteg helyzete:
- *magánbiztosító pénztárak versenyezzenek a betegek pénzéért*
- *a gyógyítási szolgáltatásokat nyújtók pedig a magánbiztosító pénztárak pénzéért*
- TB-finanszírozás hosszú távon megszűnik
- A jövedelemnélküliek számára a helyi önkormányzat köt minimális biztosítást

Háromcsatornás finanszírozás

- Minden **18 éven felüli** állampolgár fizessen
- **Fix járulékot** (induláskor EHO: tízezer ft)
- Ez fedezze most a TB, majd a reform után a **többségi magánbiztosítók** szolgáltatásait
- Kiegészítő adó a költségvetésből folyósított egészségügyi kiadások fedezetét biztosítja
- Kiterjedt vásárlói **önrész** (co-payment) pedig a túlkereslet visszaszorítását

Javuló minőség és jóval egyenlőbb hozzáférés

- Szabad vállalkozás a gyógyításban, tulajdonformák versenye
- Gyógyító személyzet közalkalmazotti jogállásának megszűnése
- Csőd és felszámolás hiteles fenyegetése ösztönözzön hatékony munkára
- Hálapénz gazdasági alapjai megszűnnek, így a korrupció fokozatosan visszaszorul

A közteherviselés reformja

- Adóék csökkentése és kisimítása
- Minimálbér adómentességének megszűnése
- Háromkulcsos SZJA: 10, 20, 30 %
- Minimálbér 2x: 10% SZJA és 40% adóék
- 2x felett 20% SZJA és lassan növekvő ék
- 30% SZJA mellett 10%-ra csökken a NYJ
- Fix összegű eü. hozzájárulás és a mb. felett 10%-os kiegészítő (egészségügyi) adó

Vállalati, vagyoni és forgalmi adózás

- Iparüzési adó fokozatos megszüntetése
- Egységesen 20%-os társasági nyereségadó
- Kivételek, mentességek eltörlése
- Egységesen 20%-os osztalékadó
- Értékalapú ingatlanadó (kereskedelmi és magáncélú felhasználásra egyaránt)
- Egységes 20% ÁFA, csak a gyógyszer és a tömegközlekedés adózhat 10%-kal

Ami az előadásból kimaradt...

- Közigazgatási és önkormányzati reform (terjedelem, szerkezet, feladatok, pénz)
- Munkaerőpiaci reform (közalkalmazottak, köztisztviselők köre, jogállása, javadalmi)
- Szociális háló reformja (létfenntartás, család és gyermeknevelési támogatások, stb.)
- Pártok, képviselők és választások reformja (teljeskörű nyilvános elszámolás)